

WEILRŐL, A TUDOMÁNYRÓL ÉS A VALLÁSRÓL

Levél Vasadi Péternek

Tudom, hogy Simone Weil szellemisége milyen sokat jelent általam nagyra becsült költészeted és — felfogásom szerint — törekvéseimmel rokon eszméket megszólaltató esszéid számára. Biztos vagyok abban, Te sem gondolod, hogy megjegyzéseimet a modern kor misztikusáról azért fogalmaztam meg, mert költői ihleted megzavarni, esszéírói lendületet megtörni akarom. Arra tettem csupán kísérletet, hogy Weil gondolkodástörténeti helyéről mondjak valamit. Amikor ebben végeredményben szentségtörést látsz, és elképzeltetlennek tartod, hogy a misztikus szellemisége megközelíthető legyen, benned a lírikus (és a misztikus) alanyi jellegű abszolútum-élménye munkál. Pedig élményed létét és érvényét nem vitatom, írásaid ismeretében magam is meg vagyok győződve annak termékenységéről. Nekem azonban mint irodalomtörténésznek (és kultúrtörténésznek) az a dolgom, hogy műveidnek (és Simone Weil gondolatainak) jelentőségét igyekezzem megragadni. Ugyanis úgy gondolom, hogy azok nem csupán, sőt (alig merem füled hallatára kimondani) nem is elsősorban alkotójuk lelki tényeként léteznek, hanem olyan szellemi alkotások, amelyeknek az üdvtörténetnek tekintett kultúrtörténet részeként más szellemi alkotásokhoz is közük van, és valódi mibenlétüket az igazság megvalósulása, a kultúrtörténet során kibontakozó jelentőségük adja.

Szeretném veled beláttatni, hogy nézeteim megértése és elfogadása nem igényli tőled költői és esszéírói gyakorlatod megváltoztatását. Nem csupán azért, mert én magam ilyenre nem törekszem, hanem mert — mindketten tudjuk — a személyiség alkotóerejének külső hatásra történő, erőszakos megváltoztatása lehetetlen. Hidd el, annak ellenére, hogy irodalomtörténész vagyok, és a költőktől a misztikusoktól eltérően figyelmemet nem lelkem abszolútumára összpontosítom, engem is a személyes önkifejezés vágya vezet, mert — kérek, ne vedd szerénytelenségnek — magamat is alkotóerővel rendelkező személyiségnek tartom. Velem vitatkozó frásod talán azért nem tükrözi eléggé elvi egyetértésünket, mert a szellemet a tudományból száműző szakembereknek, a szakmámat művelők döntő többségének lehangoló gyakorlata befolyásol téged, és szakmám általános hitelvesztése miatt nem tudsz engem mint irodalomtörténészt elfogadni. Arra kérlek tehát, hogy engem olvasva az irántam és teljesítményem iránti érdeklődés vezessen. Hiszen korunkban, amelyet megrovóan Te is a szellemi terméketlenség korának tekintesz, a szellem igényének képviselője a szellem emberének különös elismerését kell hogy elnyerje.

Elképzeltető természetesen, hogy a hivatásom iránti bizalmatlanságodat nem saját szellemi álláspontodnak, hanem az én személyemnek a féltése vezeti. Mint idősebb és tapasztaltabb barát, aggódsz: nem én fogom a szakmai szenvtelenség divatját megingatni, hanem akaratom ellenére az hasonít engem magához. Ezt kizárni nem lehet, de mint minden vállalkozás, a szellemi sincs híján a kockázatnak. Mivel törekvésem egybeesik a tieddel, gondolom, az a helyes, ha a siker őszinte vágya kerekedik jó indulatú aggódásod fölé. A különbség közöttünk, úgy tűnik, csak az, hogy Te világunk szellemtelenségét hőlchöz illő óvatossággal adottságnak veszed, és a védekezés alkalmas módozatait dolgoztad ki, én pedig, remélem, nem meggondolatlanul, a helyzet megváltoztatására látok lehetőséget.

Vitairatodban fogalmaimat és állításaimat teszed kérdésessé, szerintem több okból

nem szerencsésen. Elsősorban azért, mert álláspontom — nem kevésbé, mint a tiéd — végeredményben vallási élményen alapszik. A körülményesebb eljárást, írásaimnak a fogalmak felőli megközelítését a nehézfejú szakembereknek kell meghagynunk. Azt gondolom, nekünk vallási élményünk eltéréséről érdemes vitatkoznunk. Simone Weil vallási élményét és a tiéd értem, elfogadom és tisztellem. Engem azonban mindenekelőtt nem a megváltás misztériuma, a bűn borzalma, a Golgota megdöbbentő drámája ragad meg, hanem Krisztus dicsőséges második eljövetele, az igazság színéről színre látásának lehetősége és az a lenyűgöző ígéret, amely történelmünket mint üdvtörténetet leküzdhetetlen erővel mozgatja. Te a szellemtelen kor szülte kiábrándultságtól terhelten rossz véleménnyel vagy a humanistákról, az újkori gondolkodás képviselőiről, én a szellem, az igazság ihletett képviselőit látom bennük. Nem biztos, hogy a humanizmus vonatkozásában nekünk egy véleményre kell jutnunk. Azt sem gondolom, hogy egymás vallási élményét föltétlenül el kell fogadnunk. Abban azonban változatlanul bízom, hogy a dicsőséges Krisztushoz kapcsolódást és a belőle fakadó inspirációt egy idő után Te is hiteles élménynek tekinted.